

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

POLITICAL DISCOURSE IN CONDITIONS OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR: LINGUISTIC ASPECT

Волянюк І.О.,

orcid.org/0000-0002-3429-2510

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови і літератури та методик їх навчання
Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

У статті проаналізовано різні підходи науковців щодо висвітлення понять *дискурс* у цілому та *політичний дискурс* зокрема. З'ясовано, що основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті рр. ХХ ст., проте більшість науковців вивчали політичний / парламентський дискурс європейських країн. Оскільки політичний дискурс виник і функціонує на межі таких наук, як політологія, соціологія та лінгвістика, у пропонованій роботі зосереджено увагу насамперед на лінгвальній та комунікативній природі цього феномена.

Лінгвістичний аспект українського політичного дискурсу періоду Російсько-української війни ще не був об'єктом наукових розвідок, що й зумовлює актуальність проведеного дослідження. Авторкою статті проаналізовано виступи / промови / інтерв'ю Президента України Володимира Зеленського та радника голови Офісу Президента Олексія Арестовича, зокрема лексико-семантичний та функційний аспекти. Визначено, що у політичному дискурсі В. Зеленського виразно простежуються чотири комунікативні стратегії: інформативна, оцінно-впливова, регулятивно-спонукальна та конвенційна. Словесні формули цих стратегій спілкування Президента характеризуються офіційністю, переконливістю, належною аргументованістю, часто навіть категоричністю.

Політичний дискурс О. Арестовича характеризується зниженням офіційності та експресивності й репрезентований, в основному, двома комунікативними стратегіями: оцінно-впливовою (яка радше виступає як оцінна) та інформативною.

Авторкою обґрунтовано, що саме статус політика, коло його функційних обов'язків та соціальна роль, семіотика простору, в якому відбувається комунікація, суттєво впливають на вибір комунікативних стратегій. Політичний дискурс в умовах Російсько-української війни характеризується лексичними одиницями-маркерами (вербалізованими концептами), які виконують номінативну, прагматичну, експресивну функції, а також функцію інтерпретації та дейктичну.

Ключові слова: комунікація, політичний дискурс, політична лінгвістика, стратегії спілкування, функції.

The article analyzes the different approaches of scholars to the coverage of the concepts of discourse in general and political discourse in particular. The theory of political discourse was found to have been laid by Cambridge and Oxford philosophical schools in the 1950s, but most scholars have studied the political / parliamentary discourse of European countries. Since political discourse originated and operates on the borders of such sciences as political science, sociology and linguistics, the proposed work focuses primarily on the linguistic and communicative nature of this phenomenon.

The linguistic aspect of the Ukrainian political discourse during the Russian-Ukrainian war has not yet been the subject of scientific research, which determines the relevance of the study. The author of the article analyzes the performances / speeches / interviews of the President of Ukraine Volodymyr Zelensky and the adviser to the Head of the President's Office Oleksiy Arestovych, in particular the lexical-semantic and functional aspects. It is determined that in V. Zelensky's political discourse four communicative strategies are clearly traced: informative, evaluative-influential, regulatory-motivational and conventional. The verbal formulas of these communication strategies of the President are characterized by formality, persuasiveness, proper argumentation, and often even categoricity.

O. Arestovych's political discourse is characterized by a decrease in formality and expressiveness and is represented mainly by two communicative strategies: evaluative-influential (which rather acts as evaluative) and informative.

The author substantiates that the status of a politician, the range of his functional responsibilities and social role, the semiotics of the space in which communication takes place, significantly influence the choice of communication strategies. Political discourse in the conditions of the Russian-Ukrainian war is characterized by lexical units-markers (verbalized concepts), which perform nominative, pragmatic, expressive functions, as well as the function of interpretation and deictic.

Key words: communication, political discourse, political linguistics, communication strategies, functions.

Постановка проблеми. У сучасному лінгвокультурному середовищі особливої уваги набувають питання дискурсу загалом і політичного дискурсу зокрема. Варто зауважити, що попри актуальність цього феномена, донині у науковій думці немає одностайності щодо його визна-

чення та не вироблено єдиних принципів класифікації різновидів дискурсу. Так, А. Загнітко визначає *дискурс* як: «1) мовленнєво-мисленнєвий процес, що відтворює і формує комплексні лінгвістичні структури, компонентами яких постають висловлення і групи висловлень, пов'я-

зані дискурсивними операціями; 2) саму комплексну лінгвістичну структуру, що перевищує за обсягом речення» [1, с. 179]. За Ф. Бацевичем, «дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, тривалий у часі процес, утілений у певній (іноді значній) кількості повідомлень; мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, друковану, паралінгвальну тощо), відбувається у межах одного чи кількох каналів комунікації, регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування і являє собою складний синтез когнітивних, мовних і поза-мовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування. Дискурс має своїм результатом формування різноманітних текстів і мовленнєвих жанрів» [2, с. 42–43]. Саме цим визначенням ми послуговуємось у своєму дослідженні.

Поняття *політичний дискурс* увійшло в науковий обіг у 2-ій половині ХХ століття. Зважаючи на міждисциплінарний характер, цей термін сьогодні по-різному трактується у працях лінгвістів, політологів, істориків.

Постановка завдання. Тож завданням нашої розвідки є дослідження лінгвістичних особливостей політичного дискурсу в умовах воєнного режиму в Україні. **Предметом** нашого аналізу стали виступи / промови / інтерв'ю Президента України Володимира Зеленського та радника голови Офісу Президента Олексія Арестовича.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи теорії політичного дискурсу були закладені представниками кембриджської та оксфордської філософських шкіл у 50-ті рр. ХХ ст., які аналізували лінгвістичний контекст громадської думки. Його дослідженню присвячені праці зарубіжних науковців: Т. ван Дейка, Р. Барта, Л. Філіпса ін.; а також вітчизняних – В. Дем'янова, В. Карасика, С. Кривенко, О. Луньової, В. Павлуцької, І. Петренка, О. Шейгал, О. Януша та ін.

Більшість науковців вивчали політичний / парламентський дискурс європейських країн. Так, наприклад, П. Зернецький і Г. Рябоконт у статті «Аргументаційна структура британського політичного мовлення: аксіологічний аспект» розглянули аргументацію як одну з найширших сфер мовленнєвої діяльності в політичному дискурсі, а саме її аксіологічний (ціннісний) аспект. Авторами наведено якісну характеристику тем, що становлять інтерес для британського суспільства. На основі кількісного аналізу обговорених тем дослідники роблять висновки про те, що

сфера внутрішньої політики є найширше вживаною в дискурсі британських парламентських дебатів, що характеризує аксіологічні особливості британського суспільства загалом [3].

На думку О. Януша, політичний дискурс, як одне з базових понять і термінів політичної лінгвістики, тісно пов'язаний і розглядається саме в контексті політичної комунікації, тобто у процесі спілкування між учасниками політичної діяльності [4, с. 82]. Як зауважує О. Шейгал, «... окрім вербальних знаків і паралінгвістики, істотне значення має політична символіка і емблематика, семіотика простору (знакове використання простору). У політичному дискурсі знакового статусу набуває сама фігура політика і певні поведінкові моменти (знакові дії)» [5, с. 21–22].

В. Дем'янов виокремлює такі аспекти дослідження політичного дискурсу: 1) соціопсихолінгвістичний; 2) лінгвістичний; 3) політологічний; 4) індивідуально-герменевтичний [6].

Лінгвістичний аспект українського політичного дискурсу періоду Російсько-української війни ще не був об'єктом наукових розвідок, що й зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Процес комунікації є невід'ємною частиною нашого життя. Як уже зазначалося, поняття «дискурс» науковці інтерпретують по-різному. За визначенням Ф. Бацевича, політичний дискурс «... спрямований на майбутній контекст... Майбутні контексти вигідні: їх важко заперечити, неможливо на даний час перевірити. Політичний дискурс моделює інтереси суспільства, тобто він формується авторами і «споживачами», оскільки їх очікування і бажання «вмонтовані» в нього» [7, с. 158]. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою.

Політичний дискурс виник і функціонує на межі таких наук, як політологія, соціологія та лінгвістика, та у нашій статті зосереджуємо увагу насамперед на лінгвальній та комунікативній природі цього феномена. Тож під політичним дискурсом розуміємо «комплекс мовленнєвих структур у певному лінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів і переконань ...» [8, с. 219].

У межах лінгвістичних досліджень О. Шейгал виділяє три підходи до вивчення політичного дискурсу:

1) *дескриптивний підхід*, який зводиться до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів; розглядаються мовна поведінка

політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії;

2) *критичний підхід*, що спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі; мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю;

3) *когнітивний підхід*, який дає змогу перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації [5].

На нашу думку, при дослідженні політичного дискурсу в умовах воєнного стану необхідно враховувати та поєднувати всі ці підходи. Саме завдяки налагодженій комунікації з населенням України, з політичними лідерами європейських держав, досконалому володінню прийомами ораторського мистецтва українським політикам вдається не лише контролювати медійно-політичний простір, а й досягати підтримки та прихильності світового співтовариства, єдності всіх українців (навіть тих, хто проживає у споконвічно проросійських регіонах), сприяти піднесенню бойового духу захисників, утвердженню незламності та волелюбності нації.

Вагоме місце у встановленні взаємовідношення мови та політики займає дослідження лексико-семантичного аспекту, оскільки він найяскравіше відображає соціальний стан і зміни, пов'язані з ним. При цьому «значення слова можна вважати певною мірою психоментальним фрагментом колективної етносвідомості, конвенційно закріпленим за певною мовною формою, завдяки чому воно існує в індивідуальній свідомості в різних способах застосування. Протиріччя між колективною та індивідуальною природою значення досі залишається однією із проблем теорії значення» [9, с. 61-62]. Як відомо, повнозначне слово – це бінарна мовна одиниця (має план значення і план вираження). Тож, аналізуючи мовлення Володимира Зеленського та Олексія Арестовича, нам важливо було виявити, що домінує у їхніх дискурсах – план змісту чи вираження.

Варто зауважити, що в мовленні обох політиків можна виокремити низку спільних лексичних одиниць, які виступають своєрідними маркерами сучасності – періоду Російсько-української війни. З-поміж них найактивніше функціонують такі тематичні групи:

– суспільно-політична лексика: *антивоєнна коаліція, евакуація, ембарго, внутрішньо переселені особи (біженці, переселенці), гуманітарні коридори, гуманітарний хаб, колаборант, комендантська година, логістика, повітряна тривога, окупанти, орки, рашизм, рашист, розмінування, санкції, тероборона, укріптя* і под.;

– найменування родів / видів військ: *артилерія, військово-морські сили, десантно-штурмові війська, повітряні сили, сили спеціальних операцій, сухопутні війська*;

– назви зброї: *безпілотний літальний апарат (БПЛА), бойові броньовані машини, крилаті ракети, міни, пускові установки ОТРК, реактивні системи залпового вогню (РСЗВ), спеціальна техніка, снаряди* тощо.

Семантизуючись у контексті монологів політиків, ці лексичні маркери водночас формують концептосферу комунікантів, в основі якої – референт (номінований предмет / об'єкт), денотат (уявлення про предмет / об'єкт), сигніфікат (відображення у свідомості комуніканта об'єктивних / суб'єктивних / оцінних ознак предмета / об'єкта) та когнітивне співвідношення.

Відомо, що мова як суспільне явище виконує низку функцій. Враховуючи те, що лексичні одиниці у політичному дискурсі використовуються з метою впливу на аудиторію (реципієнтів), а реципієнти послуговуються мовними знаками для усвідомлення та сприйняття почутого / прочитаного, можна говорити про такі основні функції вербалізованих концептів, як номінативна, прагматична, експресивна, функція інтерпретації та дейктична.

Залежно від того, які функції переважають у політичному дискурсі комунікантів, можна визначити стратегії спілкування. Хочемо наголосити, що єдиної типології стратегій спілкування наразі не створено. Тож у своєму дослідженні ми будемо послуговуватися класифікацією Т. Толмачової, що ґрунтується на мовленнєвих актах, об'єднаних у групи за принципом подібності комунікативних функцій (обмін інформацією, надання оцінки або коментарів, вираження емоцій, спонукання та регулювання відносин, підтримка уваги тощо). Дослідниця виділяє такі комунікативні стратегії:

– інформативна, яка представлена сукупністю мовленнєвих дій, націлених на повідомлення або отримання необхідної інформації і здійснюючих прямий або прихований вплив на вербальну/ невербальну поведінку співрозмовника (повідомлення інформації, вираження згоди/ незгоди, запит інформації, вираження прихованого волевиявлення);

– оцінно-впливова, що складається із мовленнєвих дій, спрямованих на здійснення аксіологічного впливу на співрозмовника, вербальне вираження оцінки, думки, емоційного стану (прагнення створити необхідну комунікативну атмосферу, апеляція до цінностей, настанов співрозмовника, вербалізація оцінних суджень та емоцій, які їх супроводжують);

– емоційно-впливова, що охоплює мовленнєві дії, які виражають емоційний стан мовця (схвалення, симпатія, радість) з метою змінити психоемоційний стан співрозмовника або спонукати його до виконання якоїсь дії;

– регулятивно-спонукальна, яка полягає у поведінці одного з комунікантів у конкретній ситуації спілкування, що відповідає плану досягнення глобальних/ локальних комунікаційних цілей і пов'язана з інтенцією мовця керувати поведінкою співрозмовника, спонукаючи його безпосередньо до здійснення дії (порада, прохання, скарга, вимога, наказ, аргументація тощо);

– конвенційна, яка може бути двох типів: соціально-конвенційна комунікативна стратегія (встановлення, розвиток, підтримання та обривання контакту) і комунікативна стратегія організації мовленнєвого висловлювання та підтримання уваги (правила етикету, вибачення, подяка, запит додаткової інформації, ввічливе переривання, запобігання комунікативного переривання, залучення співрозмовника до процесу спілкування, ухилення від обговорення неприємних для співрозмовника тем тощо) [10].

Проведений нами аналіз виступів, звернень, інтерв'ю Президента України Володимира Зеленського дозволяє простежити у його політичному дискурсі чотири комунікативні стратегії: інформативну, оцінно-впливову, регулятивно-спонукальну та конвенційну.

Інформативна стратегія найчастіше реалізовується через сукупність мовленнєвих дій, націлених на повідомлення. Наприклад: *«Завдання номер один – прискорення миру. Наші Збройні Сили виконують його блискуче. Вони зупиняють атаки окупантів. Вони реалізують контрнаступи. ...»* (Зі звернення до українців); *«Місяць героїчного опору. Місяць найчорніших страждань. Місяць безкарного руйнування мирної держави, а разом з нею – всієї архітектури глобальної безпеки»*. У наведених однотипних (односкладних номінативних) реченнях наявний лексичний повтор *місяць*, який сприяє підсиленню експресії висловленої думки. (Із виступу на саміті НАТО 24 березня 2022 року).

Оцінно-впливова стратегія як апеляція до цінностей реалізовується у мовленнєвих діях, спрямованих на здійснення аксіологічного впливу на співрозмовника, через вербалізацію оцінних суджень та емоцій, які їх супроводжують: *«Так, це правда – ми не в Альянсі. Не в найпотужнішому оборонному об'єднанні світу. Не одна із 30 держав під парасолькою спільного захисту. Під парасолькою 5-ї статті. Таке відчуття, що ми – у «сірій зоні»*. Між Заходом і Росією.

Але захищаємо всі наші з вами спільні цінності. ... І ми захищаємо всі ці цінності вже місяць!» (Із виступу на саміті НАТО 24 березня 2022 року).

«Немає й не може бути надії, що росія просто сама собою зупиниться... Росію можна тільки змусити це зробити. Можна тільки змусити шукати мир». (Зі звернення Президента до народу й політиків Республіки Корея 11 квітня 2022 року (armyinform.com.ua)).

Вимоги-прохання, спонукання до дій, синтаксично оформлені через риторичні питання, неповні речення, окличні за інтонаційним забарвленням, – у таких конструкціях знаходить своє вираження регулятивно-спонукальна стратегія. Наприклад: *«Ви можете надати нам один відсоток літаків. Один відсоток від усіх ваших танків. Один відсоток! Хіба можна вистояти у такій війні без цього?... Ми хочемо вижити! Просто вижити! Як і будь-який народ, ми маємо на це право. Право на життя. Право на цей один відсоток»*. *«А єдине, чого я від вас вимагаю... Після такого місяця війни. Це прохання заради наших військових. Більше, прошу, ніколи, ніколи не говоріть нам, що наша армія не відповідає стандартам НАТО»*.

«Але НАТО ще належить показати, що Альянс може зробити для порятунку людей. І світ чекає. І Україна дуже чекає. Реальних дій. Реальних гарантій безпеки... Пропозиції всі – на столі. Наші потреби – на столі. Мир потрібен нам негайно. Відповіді – лише за вами». (Із виступу на саміті НАТО 24 березня 2022 року).

Конвенційна стратегія у дискурсі В. Зеленського спрямована, в основному, на організацію мовленнєвого висловлювання та підтримання уваги: *«Шановні присутні! Вітаю вас із Києва, нашої столиці, яка б'ється вже місяць, як і вся наша держава»*. (Із виступу на саміті НАТО 24 березня 2022 року).

«Дорогий литовський народе! Вдячний за можливість звернутися до вас сьогодні від імені всього українського народу... Я вдячний вам за першість. За те, що ви першими відмовилися від російських енергоносіїв... Я вдячний тобі, Гітанасе, за важливе рішення...» (Зі звернення Президента до литовського народу 12 квітня 2022 року (president.gov.ua)).

«Я щиро вдячний Республіці Корея, щиро вдячний вашому народу за надану підтримку. Але ми потребуємо значно більшого». (Зі звернення Президента до народу й політиків Республіки Корея 11 квітня 2022 року (armyinform.com.ua)).

«Вільний народе найпрекраснішої країни! Країни, у якій є майбутнє. Це точно. Це те, що мотивує нас боротися зараз. ...» (Зі звернення

Президента до українського народу 16 квітня 2022 року (president.gov.ua)).

Наведені словесні формули різних стратегій спілкування Президента України Володимира Зеленського характеризуються офіційністю, переконливістю, належною аргументованістю, часто навіть категоричністю. Політик апелює до загальнолюдських цінностей, його мовлення насичене й невербальними засобами, що викликає позитивне сприймання реципієнтами і сприяє досягненню комунікативної мети.

Зниженням офіційності та експресивності характеризується політичний дискурс радника голови Офісу Президента Олексія Арестовича. За проведеним аналізом виступів та інтерв'ю політика, нами виокремлено дві найбільш виразні комунікативні стратегії – оцінно-впливова (яка радше виступає як оцінна) та інформативна.

В основі оцінної стратегії політика – вербальне вираження оцінки, думки, емоційного стану: *«росія протягом тижня-двох виведе війська з Київської та Харківської областей і перекине їх на Донбас. Вони зрозуміли, що не вийде взяти великі міста, оголосили про завершення першої фази «спецоперації» і початок другої – «звільнення Донбасу»... «Якщо вони Херсон втратять, то повалиться вся їхня Маріупольська окупація. І це все. Захоплення Києва, Харкова, Одеси не буде».* (Слово і діло. Аналітичний портал. 27 березня 2022 року. (<https://www.slovoidilo.ua>)).

«Я думаю, що „пацан закосив справи“, і хочедесь якоюсь ядерною зброєю бахнути. Принаймні, є такі побоювання. Він же почав розуміти, що ось він – привид поразки... Хоча я подивився, як у нього танцювали ніжки на аеродромі «Східний», так як він там перебирав руками, можу сказати, що це артикуляція людини, яка перебуває у три-можному стані, з великим внутрішнім конфліктом, з важкою впевненістю у неправоті своїх дій і подальшій перспективі.» (Арестович про ядерну загрозу. 15.04.2022 (<https://tsn.ua>)).

«Велика кампанія – завжди великі обсяги авіаційних, ракетних, артилерійських ударів. Раджу харків'янам бути дуже обережними». (ЗСУ почали певний рух. 17.04.2022 (<https://tsn.ua>)).

Наведені фрагменти висловлювань засвідчують функціонування у політичному дискурсі О. Арестовича просторічної та жаргонної лексики. Наприклад: *бахнути* (зброєю), *танцювали ніжки* (на аеродромі), *повалиться* (окупація), *пацан закосив* (справи), *привид поразки* та інші. Такі лексичні засоби сприяють увиразненню мовлення, надають йому експресивного (оцінного) забарвлення.

Інформативна стратегія як сукупність мовленнєвих дій, націлених на повідомлення, реалізується у синтаксичних конструкціях питання – відповідь: *«Чому наступ на Київ – це зрозуміло, Київ – мати міст руських, а чому Харкову, Бучі та Ірпіню така увага? Справа в тому, що Харків – це друга столиця, і щоб кампанія була виконана, треба було взяти або першу, або другу столицю, або все відразу, або хоч одне місто-мільйонник. І закономірність завжди однакова: перші 5 днів вони намагаються бути добрими, потім, коли великі втрати, починається „людожерство“»* («Заспокійливе» від Арестовича: переломний момент минув... 8 березня 2022 року (<https://ukraine.segodayna.ua>)).

З допомогою інформативної стратегії політик також здійснює прихований вплив на невербальну поведінку реципієнта: *«Шановні російські військові, у лапках слово «шановні», бо після Бучі вас так не назвеш. ... Я вам підказую – не може в жодній політичній системі навіть у США та Ватикан ужитися два суб'єкти, які мають рейтинги за 80 %. Як ви вважаєте, хто зайвий? Володимир Володимирович чи ви? Російські військові, подумайте своїми мізками. ... Завдання цього наступу вас поховати, все дуже просто».* (Завдання цього наступу – вас поховати. 13.04.2022 (<https://tsn.ua>)).

Висновки з проведеного дослідження та перспективи подальших розвідок. Отже, політичний дискурс – це лінгвополітичний комунікативний феномен, що є наслідком взаємодії певних суспільних інститутів і реалізується у низці стратегій і тактик учасників спілкування. Йому притаманні такі ознаки, як комунікативність і цілісність, раціональність і аргументованість, культурна детермінованість, темпоральність, просторовість, структурованість і абстрактність.

Статус політика, коло його функційних обов'язків і соціальна роль, семіотика простору, в якому відбувається комунікація, суттєво впливають на вибір комунікативних стратегій.

Політичний дискурс в умовах Російсько-української війни характеризується лексичними одиницями-маркерами (вербалізованими концептами), які виконують номінативну, прагматичну, експресивну функції, а також функцію інтерпретації та дейктичну. Тож, на нашу думку, і план змісту, і план вираження у дискурсах українських політиків реалізовані повною мірою та репрезентовані низкою комунікативних стратегій.

У нашій публікації проаналізовано лише окремі аспекти українського політичного дискурсу в умовах сьогодення. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у його детальному лінгвістичному опрацюванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загнітко А. П. Основи дискурсології. Донецьк, 2008. 194 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ, 2007. 205 с.
3. Зернецький П. В., Рябоконт Г. Л. Контрастивно-типологічна характеристика мовленнєвих актів у дискурсі британського та українського парламентів. *Наукові записки НаУКМА*. Філологічні науки. 2014. Т. 164. С. 60–65.
4. Януш О. Б. Дискурс у системі політичної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 51. Філологічні науки. Житомир, 2010. С. 81 – 84.
5. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса: дисс. ... д-ра филол. наук : 10.02.01. Волгоград, 2000. 175 с.
6. Демьянков В. З. Политический дискурс как предмет политологической филологии. *Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования*. Москва : ИНИОН РАН, 2002. № 3. С. 32–43.
7. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ, 2009. 376 с.
8. Сотников А. В. Ключові слова в політичному дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. С. 216–224. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/9962/20-Sotnykov.pdf>.
9. Каліщук Д. М. Концептуальні стилі англійських політиків (на матеріалі політичного дискурсу президентів Дж. Буша мол., Б. Обами): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк, 2017. 245 с.
10. Толмачева Т. А. Методический потенциал использования коммуникативных стратегий иноязычного речевого поведения в процессе обучения иностранному языку в языковом вузе. *Мир науки, культуры, образования*. 2008. № 4. С.95–98.

УДК 811.161.2:070:06

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.9>

**НЕОЛОГІЗМИ ЯК МОВНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2022 РОКУ**

**NEOLOGISMS AS A LANGUAGE REFLECTION
OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR OF 2022**

Вусик Г.Л.,

orcid.org/0000-0003-1111-5172

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови та славістики

Бердянського державного педагогічного університету

Павлик Н.В.,

orcid.org/0000-0002-2957-6973

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови та славістики

Бердянського державного педагогічного університету

У пропонованому дослідженні на матеріалі сучасних україномовних ЗМІ та інтернет-ресурсів здійснена спроба опису та систематизації інноваційних процесів у лексичній системі української мови, що відбуваються на сучасному етапі її розвитку, зокрема безпосередньо у період російсько-української війни.

Становлення неології як науки про виникнення новотворів, окреслення її наукового апарату припадає на середину ХХ та особливо на початок ХХІ століть, і сприяв посиленню уваги до процесу продукування та функціонування нових слів, їхньої систематизації і типологізації з боку дослідників так званих «неологічний бум», пов'язаний з розвитком науково-технічного прогресу, бурхливими змінами в суспільно-політичному житті країни, активізацією ролі засобів масової інформації в ньому.

У межах сучасної неології виділяють два основні напрями: по-перше, це дослідження оновлення словникового складу мови (об'єктом вивчення є неологізм); по-друге, питання лексикографування новотворів (неологізм виступає об'єктом неології). У мовознавчій літературі усталеним є поділ неологізмів на загальнономовні – це нові лексичні одиниці, що виникли для позначення сучасних реалій, та індивідуально-авторські, або оказіоналізми, – стилістично марковані лексеми, створені письменниками чи публіцистами й зафіксовані в конкретних текстах. Виокремлюють два основні різновиди неологізмів, а саме: номінативи, які експлікують явища і поняття, що з'являються вперше; транснамінативи, котрі використовуються на позначення уже відомих під іншими назвами реалій.